

Bomo še subjekt?

V posameznih državah, pa tudi na mednarodni ravni, se vse bolj uveljavlja načelo, da imajo manjšinske narodnostne skupnosti pravico do zastopstva v izvoljenih telesih, pod katerih upravo oziroma politično pristojnost sodijo. Tako imajo npr. Italijani in Slovenci zajamčeno zastopstvo v občinskih skupščinah v Kopru, Izoli in Piranu, pa tudi v samem slovenskem parlamentu. Podobne ugodnosti uživajo mnoge druge manjšine v Evropi, npr. Danci na Nemškem in Nemci na Danskem, kakor tudi — vsaj posredno — Francozi v Dolini Aoste, saj imata dežela po ustavi zagotovljena predstavnika v republiškem senatu in v poslanski zbornici, ki bi ju sicer s svojimi glasovi ne zmogla izvoliti.

Kaj pa Slovenci v Italiji? Za nas pravica do zajamčenega zastopstva ne velja, čeprav smo nanjo že večkrat opozorili italijanske oblasti. V tem smislu se je posebno odločno zavzela Slovenska skupnost, zadnjič na aprilskih parlamentarnih volitvah, a brez uspeha. To je izredno slabo spričevalo za državo, ki se rada ponaša s svojo demokratičnostjo in se celo postavlja za vzor glede urejanja manjšinske problematike, predstavlja pa tudi vir zgražanja za javno mnenje v Republiki Sloveniji, kjer je pravica do zajamčenega zastopstva manjšin zapisana v sami ustavi. A Slovencem v Italiji zdaj grozi še nekaj hujšega. Dogaja se namreč, da nam bodo snjuje se oziroma deloma že sprejete volilne reforme bistveno okrnile tudi tisto predstavništvo, ki smo si ga doslej lahko izvolili s svojimi močmi.

Skupni imenovalec vseh teh volilnih reform je namreč v tem, da skušajo odpraviti manjše politične formacije, pri čemer so seveda nujno prizadete stranke narodnostnih manjšin, oziroma da določajo »nagrade« za večinske formacije, pri čemer so na splošno nujno prizadeti vsi pripadniki narodnostnih manjšin. Konkreten primer takšne volilne reforme je že volilni zakon, ki ga je letošnjega julija sprejel deželni svet Furlanije-Juljske krajine. Ta zakon praktično onemogoča,

ITALIJA V OBJEMU TUDI HUDE POLITIČNE KRIZE

Italije ni zajela samo izredno huda gospodarska kriza, katere najvidnejši znak je občuten padec vrednosti lire, temveč tudi globoka politična kriza. Pojava sta seveda v tesni medsebojni zvezi. Pri tem pa ne smemo pozabiti na prav tako hudo moralno stisko.

Da je marsikaj v Italiji narobe, je bilo čutiti že mnogo let. Dokler je obstajala komunistična nevarnost in je v Sovjetski zvezi partija trdno držala v svojih rokah vaje oblasti, je marsikateri italijanski volivec še dalje zaupal svoj glas Krščanski demokraciji, četudi si je, kot je pred leti napisal znani časnikar Indro Montanelli, zapiral obe nosnici, da ne bi vohal smrda. Prav t.i. »blokiran demokracija«, ki ni dovoljevala alternative pri temeljnih vzvodih oblasti, je po mnemu izvedencev prvi in glavni krivec sedanje politične krize. Toda položaj se je v zadnjih dveh-treh letih korenito spremenil.

Zlom komunizma in razkol sovjetskega imperija sta imela za posledico, da se je takorekoč zrušilo več kot štiri desetletja trajajoče ravnovesje v Evropi in svetu. Na Vzhodu je nastala velika praznina, na Zahodu pa so marsikateri politični sili in stranki skoraj zmanjkala tla pod nogami. Italija v tem pogledu ni nobena izjema in je odpravo zgoraj omenjenega ravnovesja tembolj čutiti glede na dejstvo, da je KPI bila ne samo druga najmočnejša politična stranka v državi, temveč zdaleč najmočnejša komunistična partija v Zahodni Evropi.

KPI se je že razbila na dva dela, na večinski in manjšinski, globoka kriza pa je zajela obe glavni stranki na

oblasti: Krščansko demokracijo in PSI (socialistično stranko). Na letošnjih državnoborskih volitvah — v aprilu — sta obe nazadovali in je bilo že tedaj jasno, da se bo osip glasov s časom krepil. Upravne volitve pred kratkim v Mantovi so takšen trend potrdile, saj sta tako KD kot PSI doživeli pravo pravcato katastrofo. Z vsa silo je namreč butnila na dan Severna liga in se izkazala za zdaleč najmočnejšo politično silo na območju, kjer so bile volitve.

Vse kaže, da so se v vodstvu KD zavedli, koliko je ura in začeli ustrezno ukrepati. Skoraj čez noč so vodi-

DRAGO LEGIŠA

teli posameznih strank pozabili na stare razprtije in izvolili novega glavnega strankinega tajnika. Ta je 61-letni odvetnik Mino Martinazzoli iz Brescie, ki je že kandidiral za tajnika, a ni moral prodreti, ker ga je desnica v stranki ni marala. Zdaj pa je zamenjal Arnalda Forlanija, svoj odstop pa je napovedal tudi strankin predsednik De Mita. Izvolitev Mina Martinazzolija za političnega tajnika gotovo pomeni začetek nove poti v KD, ki si bo morala pridobivati ali ohranjevati zaupanje volivcev le z močjo svojih programskih stališč in z neoporečnim obnašanjem in delom svojih predstavnikov in ne več s sklicevanjem na komunistično nevarnost, pred katero sama predstavlja najboljši ščit.

V morda še bolj kočljivem položaju so socialisti. Več vidnih strankinih predstavnikov zahteva odstop glavnega tajnika Craxija in sklicanje stran-

kinega vsedržavnega kongresa. V tej zvezi omenjamo, da je takšno zahtevo postavilo skoraj celotno socialistično vodstvo v Furlaniji Juljski krajini. Zelo aktiven v tej smeri je pravosodni minister Martelli, ki je bil še do pred kratkim Craxijev ljubljencek, a je danes eden njegovih največjih in

Iz vsebine:

Ambrož Kodolja ob 500-letnici odkritja Amerike (str. 7)

Manjšinsko srečanje v Vidmu (str. 2)

Z nedeljskega posveta Ssk v Kobjeglavi (str. 3)

Boris Pahor o svojem potovanju v Argentino (str. 5)

Majda Artač: Hamlet v pikantni omaki (str. 7)

najodločnejših nasprotnikov. Kot se zdi, se Martelli navdušuje za zamisel republikanskega tajnika La Malfa o izoblikovanju liberaldemokratskega gibanja, ki bi združevalo del katoličanov, socialiste in laike in ki bi bilo vsaj na začetku izrazito volilna politična formacija (nekako po zgledu obeh političnih strank v Združenih državah Amerike). Na ta način bi s političnega prizorišča izginila marsikatera politična stranka s svojim velikim »aparatom«, ki je tudi glavni vzrok za strankina stranpota.

Kakšen bo nadaljnji razvoj dogodkov v Italiji, je seveda zdaj nemogoče predvidevati. Pričakovati je vsekakor

Predvolilna mrzlica v Sloveniji

Po nedavnem sprejemu volilne zakonodaje so v Sloveniji sedaj tudi uradno razpisane volitve in sicer v državni zbor, v državni svet in za predsednika vlade. Pozornost javnosti je trenutno usmerjena na javne nastope kandidatov za državnega predsednika, saj se je doslej znanim tekmečem pridružil tudi slovenski predsednik Milan Kučan, ki ga je formalno predlagala skupina državljanov, med katerimi so številni univerzitetni profesorji, raziskovalci, publicisti in kulturni delavci. Nje-

gova kandidatura je navidez nestrankska, a je moč sklepati, da se bo v drugem krogu volitev — za predsedniško mesto je namreč potrebna absolutna večina — okrog njegovega imena strnil celotni levi blok. Svojeega kandidata je najavila tudi Demokratska stranka, in sicer Jelka Kacina, Liberalno-demokratska stranka pa do nedavnega političnega emigranta dr. Ljuba Sirca.

Med slovenskimi opozicijskimi strankami vzbuja vse več zanimanja in pridobiva na vplivu

stranka Slovenskih krščanskih demokratov, zato je razumljivo, da med ljudmi široko odmevajo njene konvencije, na katerih izbirajo med tremi kandidati tistega, ki bo za to stranko nastopil na predsedniških volitvah. Tako prihaja do izraza notranja demokracija v stranki, konvencije pa so hkrati priložnost, da se posebej izbrani elektorji in ostali udeleženci neposredno srečajo s pogledi in stališči kandidatov in jim lahko po-

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 18. oktobra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojani; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. »Gusarji na obzorju«; 10.50 Boris Kobal in Sergej Verč v satiričnem kabaretu »Prežganka«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Tržaški štempiharji; 16.00 Šport in glasba; 17.30 Krajevne stvarnosti: Z naših prirediteljev.

■ PONEDELJEK, 19. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Okno na Arbat; 12.40 Cecilijanka 1991. Ženski zbor Društva upokoencev iz Nove Gorice vodi Julija Faganel; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Svet za zaveso«; 14.30 Iz filmskega sveta: Pogledi na slovenski filmvideo; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba: violinist Črtomir Šiško, pianist Igor Lazko; 18.00 Alpe-Jadran.

■ TOREK, 20. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Alpe-Jadran; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Otroci in igra; 12.40 Cecilijanka 1991. Mešani zbor Podgora vodi Mirko Špacapan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Vladimirjeva duša«.

■ SREDA, 21. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Pesnice in pisateljice v anglosaški književnosti; 12.40 Cecilijanka 1991. Moški zbor Fantje izpod Grmade vodi Ivo Kralj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Klavirski duo Dekleva; 18.00 Sprehod po poteh slovenskega gledališča.

■ ČETRTEK, 22. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 V deželi čarobne palice; 12.40 Cecilijanka 1991. Mešani zbor Rupa-Peč vodi Zdravko Klanjšček; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Skladatelj Vinko Vodopivec (ob 40-letnici smrti).

■ PETEK, 23. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Halo, dober dan! Tu 362875; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Halo, dober dan!; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Ena resna — ena smešna«; 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 24. oktobra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v stolnici v Piranu; 11.35 Ivo Andrić: »Most na Drini«; 12.00 Ta rožjanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Tržaški štempiharji.

SREČANJE ETNIČNIH SKUPNOSTI SOSEDNIH DEŽEL V VIDMU

V Vidmu je bilo konec prejšnjega tedna (od 9. do 11. t.m.) XVII. srečanje etničnih skupnosti sosednjih dežel. Seminarja na temo: »Vloga nepriznanih nacij pri oblikovanju Evrope narodov: izkustva in načrti "preko meja"« so se udeležili predstavniki strank, organizacij in ustanov narodnih manjšin iz dežele Furlanije-Juljske krajine, Tridentinske-Južne Tirolske, Slovenije, Hrvaške, Avstrije, Madžarske, Češke, Slovaške in Švice.

Koordinator tega srečanja je bil dr. Franci Zwitter iz Celovca, ki je v svojem uvodnem posegu obsodil krvave dogodke na Balkanu, kar pa zadeva manjšine je poudaril, da ne Vzhod ne Zahod ne znata zadovoljivo rešiti vprašanja narodnostnih skupnosti. Uvodni del je bil tudi posvečen furlanski skupnosti, ki je bila letos nosilec srečanja. Posvet sta namreč organizirala Inštitut za furlansko kulturo in radijska postaja »Onde furlane«. O furlanski problematiki je spregovoril prof. Marzio Strassoldo, bodoči rektor univerze v Vidmu, v imenu prirediteljev pa Federico Rossi.

Uradni jeziki na tem srečanju so bili nemščina, slovenščina, hrvaščina, furlanščina in italijanščina. Svoje referate so med drugim predstavili prof. Günter Hödl s celovške univerze, prof. Matjaž Kmecl z vseučilišča v Ljubljani, prof. Giancarlo Menis, ki je ravnatelj Deželnega centra za katalogizacijo umetnostne dediščine FJK, spregovoril je tudi tajnik Evropskega urada za manj razširjene jezike dr. Donnall O'Riagain, za slovensko narodnostno skupnost v Italiji pa so spregovorili Rihard Ruttar za krožek »Studenti«, Viljem Černo za Zvezo Slovencev videmske pokrajine in Peter Rustja za Ssk. Njegov referat objavljamo v nadaljevanju.

VLOGA NEPRIZNANIH NACIJ PRI OBLIKOVANJU EVROPE NARODOV

Skupna evropska hiša, ki naj bi imela med svojimi idealnimi temelji prav nič manj idealizirano podobo srednjeevropskega etničnega in kulturnega prostora, je dandanes še oddaljen pojem ne le zaradi zapletov glede ratifikacije pogodbe iz Maastrichta.

Evropa, kot zaključni izziv in cilj današnjega časa, zahteva naj vsi, s skupnimi močmi, dvignemo še streho skupne evropske hiše.

Vsakodnevne izkušnje pa nas postavijo na trda tla, pred dejstvo, da bi v teh krajih nekateri najraje podrli kar cel del te skupne evropske hiše, in sicer pritličje, v katerega so skozi stoletja enakovredno investirali Slovenci, Furlani in Italijani.

Vprašanje občinskih statuten, ki so skoraj totalno prezrli zgodovinsko, kulturno in fizično prisotnost Slovencev v tržaški, goriški ter videmski pokrajini niso edini, čeprav so tipični pokazatelji odnosa do manjšine.

Medtem ko se na evropskem nivoju govori in odloča v prid manjšinskim in regionalnim jezikom in je ponekod, kot npr. v Sloveniji, Danski in Nemčiji že zakonsko poskrbljeno za zajamčeno parlamentarno zastopstvo nacionalnih manjšin (kar ni še predvideno za Slovence v Italiji, čeprav tudi sodne obravnave in izjave visokih sodnih svetov priznavajo Slovence v Italiji status priznane manjšine) je bil sprejet na deželni ravni tak volilni zakon, ki praktično onemogoča manjšinam, da bi s svojimi predstavniki stvarno in kot subjekt sooblikovale prostor, v katerem živijo.

Umril je »zgodovinski« zahodnonemški kancler

Po dolgi, neizprosni bolezni je v 78. letu starosti v petek, 10. oktobra, umrl eden od najbolj znanih evropskih državnikov Willy Brandt. Bivši zahodnonemški kancler se je zapisal v zgodovino kot eden od glavnih graditeljev Evrope po vojni in kot začetnik t.i. Ost-Politik. Rodil se je leta 1913 v Lübecku. Ko je v Nemčiji prevzel oblast Hitler, je zbežal v Oslo in se od 1933 do 1945 leta ukvarjal s časnikarstvom in političnim delom na Švedskem in na Norveškem. V izgnanstvu si je tudi nadel ilegalno ime Willy Brandt; njegovo pravo ime je bilo Herbert Ernst Karl Frahm.

Po drugi svetovni vojni se je takoj aktivno vključil v politično življenje v ZR Nemčiji kot voditelj Socialdemokratske stranke. Dolga leta je bil tudi župan v Berlinu. Leta 1969 je postal kancler in je v tej vlogi začel uresničevati svoj Ost-Politik, za katero je tudi dve leti kasneje prejel najvišje priznanje — Nobelovo nagrado za mir.

Brandt je bil gotovo eden največjih državnikov v povojnem obdobju. Pogreb bo v soboto, udeležili pa se ga bodo najvidnejši državni predstavniki iz vsega sveta.

Vloga manjšin oz., če citiram naslov tega posveta, nepriznanih nacij pri oblikovanju nove Evrope, poteka po podobnih tirnicah kot oblikovanje novega evropskega imidža in duha s strani velikih, večmilijonskih in večnacionalnih evropskih držav.

Govori se o Evropi različnih hitrosti, govori se o razlikah kot nepotrebnih bremenih in ovirah, kot o nečem, kar je treba na vsak način čimprej premestiti, izločiti iz vsakdana, zamenjati.

Govori se o združenji Evropi, o kulturni pomembnosti tega političnega dejanja, o potrebi po stikih z drugimi stvarnostmi in svetovi, na drugi strani pa se vse bolj pojavljajo nevarni družbeni tokovi, ki omejujejo pravkar omenjene potrebe evropskega združitvenega procesa, tudi če se slednji odvijajo takorekoč le nekaj metrov od domačega praga.

Priznanje državnosti in samostojnosti Republike Slovenije smo spremljali z velikim optimizmom in upanjem, da bo tudi v očeh ostalih italijanskih sodržavljancev slovenska stvarnost, tako v matici kot v zamejstvu, deležna bolj objektivne presoje in pristopa kot doslej. Dejstvo, ki nam vlije nekaj optimizma in zaupanja, je potrditev pogodbe med družbo RAI in italijansko vlado glede slovenskih televizijskih oddaj.

Upajmo, da bo to novo sredstvo javnega obveščanja prispevalo k boljši komunikaciji in dialogu, saj je prav v tem času razvidno, da so določeni stereotipi in miselni vzorci bolj čvrsti in starejši od kakršnegakoli zidu.

Dialog med narodi mora potekati na vseh ravneh, od ekonomske pa do kulturne, mora pa temeljiti na dejstvih in pojmi, ki so različni od aritmetičnega pojma večji ali manjši.

Kvaliteto teh odnosov, in to še zlasti v nastajajoči večjezični stvarnosti, moramo graditi prav v sedanji mikroevropski stvarnosti, in sicer znotraj tistih krajev, kjer z ramo ob rami živijo Evropejci, in to v vseh niansah tega pojma, pa tudi priseljenci, ki s svojim delom gradijo usodo določenega kraja.

Brutalni izpadi zoper različnost, ki jih lahko vidimo na televizijskih posnetkih že preveč časa, so le vrh ledenega gora, ki ima svoje korenine v mikrogeografskem pojmovanju sveta in okolja, v katerem je vsak, ki je različen, avtomatično že tujec, brezdomovinec.

Tako smo lahko brali, in to celo v uradnih zapisnikih, da so pokrajinski svetovalci slovenske narodnosti v Trstu govorili v tujem jeziku — čeprav je za Slovenca, tako v Trstu, Gorici, Vidmu, Celovcu, Monoštru ali v Ljubljani slovenščina pravzaprav materinščina.

Na enak način moramo od časa do časa brati, da se sistematično sproži

Manjšine - up za Evropo?

Na splošno vlada prepričanje, da se francoski svet malo ali nič ne zani- ma za vprašanje narodnih in kultur- nih manjšin. To seveda izvira iz dej- stva, da tudi uradna Francija nikoli ni blestela (bolj ali manj kot vse la- tinske države) v zaščiti oz. že sploh v priznanju svojih številnih manjšin od Bretanije in Alzacije do Baskov in Korzike. No, ni pa vsem tako. Vsaj ne na publicistični ravni, kot bomo v naslednjih vrsticah lahko videli.

Pred časom so mi slovenski prija- telji iz Pariza poslali zanimivo revijo- zbornik z naslovom »L'événement européen« v celoti posvečeno manj- šinskemu vprašanju. Urednik revije je bivši francoski minister Edgar Pi-

no je tudi, da so bili članki v glavnem napisani pred razpadom Jugoslavije oz. Sovjetske zveze.

Zanimiva je uvodna misel, ki jo je napisal urednik E. Pisani. Izhaja iz pojma države-naroda, ki je bil vedno nekaka orientacijska točka Evrope. Pri tem pa priznava, da so bile pozablje- ne posamezne skupnosti in njih kul- ture. Tako še piše: »Od največjega ce- sarstva do najbolj centralistične drža- ve-naroda vse do regionalnih organiz- mov... vsakdo, vsaka narodnost, vsa- ka kultura, vsaka zgodovina, vsaka dediščina brani pravico do svobodnej- šega izražanja in tudi do lastne orga- nizacije«. Pisani nato še poudarja, da ni dovolj opravičiti oz. utemeljiti ob- stoja manjšin ampak tudi uokviriti ce- loten problem v okvir širšega ravno- vesja v ekonomsko, politično in kul- turno združenem svetu, ravnovesja predvsem med enotnostjo in razli- čnostjo.

Veliko je še misli, ki bi zaslužile omembo. Naj še pripomnimo, da je tudi o Slovencih in o slovenskem sve- tu zlasti v srednji Evropi precej pou- darka. To še posebej v daljšem pri- spevku, ki ga je napisal Robert Lafont, profesor na univerzi Paul Valéry v Montpellieru. Zanimiva je še misel, ki jo poudarja Edgard Pisani v svo- jem daljšem prispevku. Urednik raz- mišlja o tem, ali bo morda evropska zavest nekoč zasenčila narodno zavest posameznega naroda. Pri tem se še sprašuje: »Ali se lahko trdi, da ev- ropska zavest ogroža narodno zavest, ali se oblikuje nek evropski narod, da recimo za Francoza domovina ni več samo Francija? Evropsko državljan- stvo morda, narodnostna pripadnost vedno.«

Ni tu mesto za podrobno obrauna- vanje vsebine zanimivih prispevkov. Vsekakor je zbornik zelo zanimiv in prinaša vrsto tehtnih analiz in ugo- tavljanj. Manjšinsko vprašanje danes postaja vedno bolj zanimivo in aktual- no. Kot vidimo, tudi v deželah, ki so bile bolj centralistično usmerjene kot Francija. In prav gotovo bo tudi ta publikacija lahko dejavno prispevala k vedno globljemu in stvarnemu po- znavanju manjšinskega sveta v Euro- pi — danes.

a.b.

Združenje ACLI iz Trsta je organi- ziralo humanitarno akcijo za pomoč bosanskim beguncem v Sloveniji. Ko- nec oktobra bo tako iz Trsta krenila v begunska taborišča skupina anima- tork in vodij številnih tečajev. Prve se bodo ukvarjale z otroki, druge pa bodo učile matere šivanja, kar bodo v zimskem času gotovo potrebovale, saj kljub raznim solidarnostnim ak- cijam oblek za zimo ni dovolj. Pobu- do so prejšnji teden predstavili v Trstu. Na srečanju so spregovorili koordinatorka animatorskega dela v begunskih taboriščih v Sloveniji Moj- ca Jurišević, predsednica ACLI Leda Zocchi in poslanec v slovenskem par- lamentu Franco Juri.

Kronika nedeljskega posveta Ssk v Kobjeglavi

Združevanje kot življenjska potreba Slovencev

Deželni volilni zakon in zakon- ski osnutki v rimskem parlamen- tu hudo ogrožajo samostojno po- politično nastopanje slovenske manj- šine v Italiji. V tem trenutku je to- rej, bolj kot kdajkoli prej, potreb- na enotnost vseh Slovencev, saj obstaja nevarnost, da izgubimo, kar že imamo. Lahko bi se nam- reč zgodilo celo to, da v bodoče na občini, pokrajini in deželi ne bi bilo več nobenega slovenskega predstavnika. O tem in o drugih resnih vprašanjih je v nedeljo, 11. t.m., tekla beseda v Kobjeglavi, kjer je Slovenska skupnost prire- dila celodnevni interni posvet na deželni ravni. Ob zaključku je bi- la tudi tiskovna konferenca, na kateri so predstavniki stranke opo- zorili častnike na najpomemb- nejše ugotovitve, ki so prišle na dan na tem srečanju.

V jutranjem delu posveta so spregovorili vidni predstavniki stranke na deželni ravni: tajnik Ivo Jevnikar, poslanec Bojan Bre- zigar, predsednik Marjan Terpin, ki je bil moderator, in Štefan Bu- kovec, ki je poročal o predlogih za vsedrjavne reforme volilnih za- konov, drugi, popoldanski del pa je bil posvečen razgovoru, izme- njavi mnenj in predlogom posa- meznikov. Vodje stranke so pred- vsem opozorili na hudo nevar- nost, ki jo predstavljajo načrtova- ne reforme za preureditev načina volitev krajevnih uprav. V rim- skem parlamentu je pred poslan- sko ustavno komisijo zakonski predlog, ki predvideva nov sistem izvolitve župana, predsednika po- krajine ter občinskih in pokra- jinskih svetov. Bistvene novosti predloga so v tem, da je za obči- ne, ki imajo do 10.000 prebival- cev, predviden večinski sistem, pri katerem naj bi dve tretjini vseh svetovalcev pripadli večini, ena tretjina mest pa bi se soraz- merno s številom glasov razdeli- la med ostale stranke. Druga no- vost, ki jo vnašajo ti predlogi, je neposredna izvolitev župana in predstavnika pokrajine, ki imenu- jeta odbornike in jih skupaj z upravnim programom predstavi- ta občinskemu oz. pokrajinskemu svetu. Načrtovanih novosti je še veliko, med temi pa je pomemb- no predvsem, da imata župan in predsednik pokrajine pravico, da imenujeta zastopnike občine in pokrajine v razne ustanove ali podjetja, oba sveta pa bi v tem primeru imela le nalogo, da dolo- čita poklicne kriterije imenovanih. Če bo do odobritve takšnega za- kona prišlo, je povsem jasno, da bi bilo veliko težje izvoliti kakega slovenskega predstavnika, v slu-

čaju izvolitve pa bi bilo njegovo delovanje zelo omejeno.

Tudi pred poletnim premorom odobreni deželni volilni zakon znatno krči življenjski prostor slo- venske skupnosti z veliko in ma- lo začetnico. Volilni prag je po no- vem zelo visok — dobiti je treba vsaj en mandat v enem od petih volilnih okrožij, kar pomeni v šte- vilkah okrog 13.000 glasov. Manj- še stranke torej lahko izvolijo svo- jega predstavnika le, če se po- vežejo z eno večjih, vsedrjavnih strank. Če v tem primeru doseže- jo 1 odstotek vseh glasov (torej 8.000), lahko sežejo v isto košaro ostankov in tako mogoče izvolijo svojega predstavnika. Težave pa so neštete, saj se vsaka velika stranka lahko poveže samo z eno manjšo, poleg tega pa nima za povezovanje nikakršnega intere- sa. Za stranko, kot je Slovenska skupnost, pa se pri tem pojavlja še dodaten problem: povezava z eno ali drugo stranko bi seveda vzbudila negativne reakcije pri ta- ko ali drugače usmerjenih volil- cih.

Reforme v Italiji so sicer nuj- no potrebne, vendar so manjšine nekaj tako specifičnega, da jih je treba obravnavati drugače, je bi- lo še rečeno na srečanju. Prisotni so tudi dejali, da pričakujejo di- plomatski pritisk matične države, čeprav bo tudi stranka sama sto- rila potrebne korake pri italijan- skih oblasteh. Prizadevala si bo tudi za internacionalizacijo vpra- šanja. V primeru, da deželni vo- lilni zakon ostane tak, kakršen je, pa daje Slovenska skupnost pred- nost najprej širšemu povezo- vanju v zamejstvu. Za strankarske sporazume se bo odločila le, če druge rešitve ne bodo mogoče. Poudarjeno je še bilo, da bi bilo takšno povezovanje zgolj pogod- beno, saj so znaki na glasovnici ločeni, poleg tega pa Ssk ne bi pri- stala na nikakršno izsiljevanje, sploh pa se za povezovanje ne bi odločila na ideološki, ampak na čisto pragmatični osnovi. Seveda bo v prihodnje treba videti, kate- ra od vsedrjavnih strank bi se bi- la sploh pripravljena povezati s slovensko stranko. Problemi, ki jih postavlja deželni volilni zakon, torej ne zadevajo samo Ssk, am- pak vse Slovence, tudi tiste v vsedrjavnih strankah, saj bo ve- liko težje — tudi zaradi zmanjša- nega števila izvoljenih — da bo iz- voljen kak pripadnik naše narod- nostne skupnosti. Združevanje vseh Slovencev se torej ponovno pojavlja kot življenjska potreba naše manjšine.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Aldo Nicolaj HAMLET V PIKANTNI OMAKI

Režija Žarko Petan

V četrtek, 15. oktobra, ob 20.30
ABONMA RED E

v petek, 16. oktobra, ob 20.00
IZVEN ABONMAJA

v soboto, 17. oktobra, ob 20.30
ABONMA RED F

v nedeljo, 18. oktobra, ob 16.00
ABONMA RED G

v četrtek, 22. oktobra, ob 16.00
ABONMA RED H

v petek, 23. oktobra, ob 16.00
ABONMA RED I

Ponovitev v Gorici v gledališču
»G. Verdi«

v torek, 20. oktobra, ob 20.30
ABONMA RED A in RED B

sani in že v uvodnih mislih razmišlja o manjšinskem vprašanju sploh pose- bej še obrnjenim proti Evropi. Podob- no lahko razberemo v številnih član- kih oz. razpravah, kjer posamezni av- torji razmišljajo o narodnih in manjši- nah, o današnji skupni Evropi in na- rodih-državah, ki jo sestavljajo, o ko- lektivnih ter individualnih pravicah, o manjšinah proti nacionalistični ne- varnosti. Nadalje teče beseda o plu- rietnični družbi in demokraciji v ZDA in v Franciji, o vprašanju manjšin v srednji in vzhodni Evropi, o medna- rodnem pravu in zaščiti manjšin, o evropskem prostoru kot državljans- kem prostoru. Pa še o manjšinski di- namiki in državljanstvu, družbenih vedah proti nacionalizmu, itd. Pose- bej se beležijo kriza sovjetskega fede- ralizma, manjšinski problem v Jugo- slaviji in v Grčiji.

Tudi avtorji obsežnih prispevkov so različnih narodnosti. V glavnem Francozi, pa tudi ruski, madžarski, nemški, grški in drugi strokovnjaki. O manjšinah in narodnostih v Jugo- slaviji piše Miran Komac z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljublja- ni. Sestava zbornika in prispevkov je torej kar se da pestra in raznolika. Jas-

Dr. Janko Zerzer, predsednik Krščanske kulturne zveze iz Celovca

Sodelovanje med Slovenci iz Italije in Avstrije

V soboto, 10. t.m., so se uradno pričeli Koroški kulturni dnevi, ki so letos pri nas 5. po vrsti. V okviru teh srečanj so bile na Tržaškem in Goriškem razne prireditve, od pevskih in folklornih do predavanj, predvajanj filmov itd. V Društvu slovenskih izobražencev pa so 12. oktobra predstavili zbrana bukovniška besedila koroškega Slovence Andreja Šusterja Drabosnjaka, ki je živel v letih 1768-1825. Celovška Mohorjeva družba je izdala pred kratkim drugo knjigo, v kateri sta dva njegova teksta »Pastirska igra« in »Izgubljeni sin«. Knjigo je predstavila dr. Herta Maurer-Lausegger, Christian Zeichen je prebral nekaj odlomkov iz dela, prisoten pa je bil tudi predsednik Krščanske kulturne zveze iz Celovca dr. Janko Zerzer, kateremu smo postavili nekaj vprašanj.

Kako je prišlo do organizacije Koroških kulturnih dnevov in na čigavo pobudo?

Slovenci iz Avstrije smo že več desetletij pošiljali naše zборе na goriško Ceciliano, nekajkrat so v preteklosti prišle k nam tudi slovenske igralske skupine iz Gorice, a v začetku je bilo teh kulturnih izmenjav med nami bolj malo, oziroma so bile bolj rekde. Leta 1983 pa smo se dogovorili, da bi bilo treba stike bolj redno gojiti. Iz te ideje so zrastle kulturni dnevi, ki so izmenično eno leto na Koroškem drugo pa na Primorskem. Od samega začetka so pri pobudi sodelovali Slovenska prosveta iz Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Krščanska kulturna zveza iz Celovca.

Katera področja zaobjemajo ti »izmenični« kulturni dnevi?

Ta izmenjava zajema vsa področja, na katerih smo Slovenci aktivni, in torej ni omejena izključno na zborovsko petje. Mi smo redno prihajali na gostovanja tudi z odrskimi prireditvami, z lutkami (ta umetnost je pri nas zelo razširjena), vključili smo literarna branja, želeli smo pokazati tudi naše likovne ustvarjalce, vedno pa smo skušali vključiti v to izmenjavo tudi mladino in nenazadnje naše politične organizacije. S slovensko manjšino v Italiji smo priredili tudi skupne okrogle mize o vprašanjih, ki zanimajo tako nas kot vas: šolstvo, odnos do političnih strank, samostojno nastopanje na volitvah...

So ti kulturni dnevi morda prispevali k večjemu sodelovanju med

obema slovenskima manjšinama v Italiji in Avstriji?

Nedvomno so ti dnevi poživili medsebojno sodelovanje, čeprav je seveda vsak »ostal« na svojem ozemlju, saj so problemi, ki jih imamo, tudi v marsičem različni, ker živimo v dveh različnih državah. Ta prireditve pa je vsekakor pripomogla k zblizanju in medsebojnemu spoznavanju med obema manjšinama.

Kateri so v tem trenutku, poleg že znanih, najbolj pereči problemi Slovencev na Avstrijskem Koroškem?

Po mojem mnenju predstavlja prvi resen problem pojem multikulturalnosti, ki ga skuša uveljavljati del leve. Ta ideja uči, da se je treba odpirati drugemu, to pa pomeni diskriminacijo narodne zavesti, ki dobi tako negativno oznako nacionalizma. Ideja multikulturalnosti sanja o nekakšni regionalni zavesti, česar v manjšinski situaciji ne moremo sprejeti. Multikulturalnost bi bila dobro geslo za večinski narod, ne pa za Slovence.

Drugo resno vprašanje je politične narave. Zadeva namreč po-

litično, avtonomno zastopstvo slovenske narodne skupnosti v javnem življenju, ki naj bi nadomestilo dosedanje politične strukture. Sedaj imamo Narodni svet koroških Slovencev, ki zastopa desni tabor in Zvezo slovenskih organizacij, levi tabor, ki je v sozvočju z bivšim režimom v Sloveniji. Obe organizaciji sta doslej paritetnično in enakopravno zastopali slovensko narodno skupnost na Koroškem in sta iskali soglasje za pomembnejše odločitve. Današnja situacija pa je taka, da je levica že v sebi razdvojena in da ne predstavlja polovice slovenskega življa na Koroškem. Sedaj torej skušamo ustvariti neko reprezentativno silo, ki naj zrcali sestavo celotne skupnosti. To linijo zagovarjata Narodni svet koroških Slovencev in Enotna lista, dosledno pa odklanja slovenska levica. Do neke odločitve pa bo vsekakor moralo priti v kratkem času. Resen problem je tudi ta, ali nam bo uspelo dobiti svojega zastopnika v dunajskem parlamentu. Ker smo premalo številni, te možnosti nimamo, če ne pride do spremembe volilnega zakona. V tem smislu se že razgovarjamo z avstrijskimi vladnimi strankami.

Pred nedavnim smo v vašem tisku brali, da se je v zadnjem desetletju strahotno upadanje števila Slovencev na Koroškem zaustavilo. Naj iz teh podatkov razumemo, da se je utrdila narodna zavest?

Število Slovencev se je po zadnjem štetju sodeč v desetletju 1981/91 stabiliziralo pri jedru, saj

je v glavnem ostalo nespremenjeno — znižalo se je samo za 200 enot. V tem času pa so skoraj izginili »Vindišarji«, to so slovensko govoreči nezavedni koroški Slovenci. Leta 1981 jih je bilo okrog 2.500, danes pa samo še nekaj stotin.

Kot kaže, se je slovenska narodna zavest pri pripadnikih naše manjšine utrdila. Sovražno ozračje, ki je bilo dolga leta značilno za Koroško, se je danes omililo in ni torej več težav nastopati kot Slovenec. To je treba pripisati tudi splošnemu razvoju in dejstvu, da so se izboljšali odnosi med manjšino in vsedržavnimi političnimi strankami.

Pogovor je zapisala Helena Jovanovič

* * *

Na pomorski postaji v Trstu se je 12. t.m. pričel 33. Kongres mednarodne komisije za znanstvene raziskave v Sredozemlju. Zbralo se je kakih 800 strokovnjakov z vsega sveta, zasedanju pa je predsedoval monaški princ Ranieri, ki se je v našem mestu mudil že v nedeljo, ko je prisostvoval slavni regati »Barcolana«. Princ Ranieri je na obisk prišel v spremstvu svojega sina Alberta.

Srečanje etničnih...

◀ III 2

problem, ko kak dopis v slovenskem jeziku pristane na pisalni mizi kake pisarne.

Zakonsko neurejen položaj slovenske narodne skupnosti se torej zrcali na najrazličnejših ravneh obstoja in delovanja.

Pomanjkanje zakonske zaščite je postalo takorekoč zaščitni znak za Slovence v Italiji, postala je staromodna srajca, ki jo malokdo v Evropi še nosi.

Evropsko modo ali trend glede odnosa do narodnih manjšin in regionalnih jezikov predstavljajo listine Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju, resolucije Evropskega parlamenta ter listine Evropskega sveta.

Dejstvo, da imajo prav te institucije ključno vlogo pri ustvarjanju prijaznejše Evrope, je morda jamstvo, ki bo omogočalo vsem narodnim skupnostim, da bodo sooblikovale čas in prostor, v katerem živijo, v funkciji prihodnosti in v spoštovanju različnosti, ki izvira iz bogate zakladnice preteklosti.

* * *

»Srečanje s fantazijo« je naslov niza srečanj za otroke in odrasle, ki ga prirejajo odborništvo za socialno skrbstvo iz Gorice, animatorsko središče za otroke Ludoteka in Goriški center prostovoljcev za pomoč in razvoj v državah tretjega sveta. Prva prireditev bo 10. oktobra, zadnja pa 1. novembra. Potekale bodo v javnem socialnem večnamenskem centru v ulici Baiaumonti. V okviru ludoteke bo tudi poseben tečaj za učitelje in animatorje na temo: »Vzgoja k svetovnemu razmišljanju s pomočjo lutk«. Tečaj bo konec meseca.

Delovno srečanje primorskih in koroških kulturnikov

V okviru Koroških kulturnih dnevov na Primorskem je bilo v soboto, 10. oktobra, že tradicionalno delovno srečanje primorskih in koroških kulturnih in javnih delavcev. V Nabrežini so se zbrali predsednik Koroške krščanske zveze Janko Zerzer, predsednik in podpredsednik Enotne liste Andrej Wakounig in Franc Jožef Smrtnik, predsednik in tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev Matjež Grilc in Franc Wedenig, bivši državni poslanec Karel Smolle in glavni urednik Našega tednika Janko Kulmesch, na primorski strani pa deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar, pokrajinska tajnika SSK za Goriško Hadrijan Corsi in za Tržaško Martin Breclj, predsednik pokrajinskega sveta SSK v Trstu Zorko Harej, deželni svetovalec Bojan Brezigar, devinsko-nabrežinska občinska odbornika Vera Tuta Ban in Mitja Ter-

čon, predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič in predsednik ZSKP Damjan Paulin.

Razgovor je bil posvečen bogati izmenjavi informacij in ocen o aktualnem narodno-političnem položaju na Koroškem in v Furlaniji-Juljski krajini. Govor je bil tudi o razmerah v Republiki Sloveniji in o kulturnih tokovih v obeh deželah. Medtem ko je Slovenska skupnost poudarila zlasti vprašanje volilnih reform in zahteve po zajamčenem manjšinskem zastopstvu, so koroški gostje prikazali napore za osnovevanje javnopravnega zastopstva manjšine, nekakšnega slovenskega koroškega parlamenta, in za doseg manjšinskega deželnega mandata. Predsednik Enotne liste Wakounig pa je poudaril, da je edini garant proti osipanju narodne skupnosti združevanje in samostojno nastopanje Slovencev.

Pogovor s pisateljem B. Pahorjem o potovanju v Argentino

»Izseljenci ne potrebujejo materialne, ampak predvsem moralno podporo«

Pisatelj Boris Pahor je 17. septembra odpotoval v Argentino, od koder se je vrnil 4. t.m. O vtisih, doživetjih in stikih z našimi rojaki v izseljenstvu smo se s pisateljem pogovorili prejšnji teden, ko je bila v Tržaški knjigarni predstavitev njegove najnovejše knjige z naslovom: »Napoved nove plovbe«.

Boris Pahor v Buenos Airesu na oddaji »Slovenski kotiček v Argentini« z g. Albertom Čukom

Naj Vam najprej postavim »praktično« vprašanje: kdo je organiziral vas obisk in kakšen je bil cilj tega potovanja v Argentino?

Najpoprej moram povedati, da je za moje potovanje v Argentino poskrbela »Zveza slovenskih emigrantov«, kateri gre vse priznanje za tako lepo kulturno potezo. Željo, da bi jih obiskal, so sicer že prej izrazili izseljenci s Krasa in Vipavske doline, tokrat pa je Čedad načrt uresničil. Namen potovanja je bilo seveda predvsem srečanje s pisateljem, pogovor o vprašanih, ki se tičejo položaja slovenskih ljudi danes in tokrat me je, kar je še posebno pomembno ob potrditvi slovenske državnosti.

Kaj bi povedali o sporedu Vašega obiska? Kje in o čem ste predavali našim izseljencem?

Vnaprej določenega programa ni bilo, vedel sem samo, da bom večkrat nastopil in da se bom pač ravnal — glede tem — po predlogih poslušalcev. In moram reči, da so bila vsa srečanja izredno neposredna. Nastopil sem tri sobote zaporedoma na radiu, kjer »Slovenski kotiček v Argentini« vodi gospod Albert Čuk s pomočjo gospe Ane Ličen in skupinico radijskih amaterjev. Govoril sem v dvorani doma »Triglav«, v dvorani beneških emigrantov v Villi Ballester, nastopil sem v »Slovenski hiši«, kamor me je povabila »Slovenska kulturna akcija« predavati o »Slovincih v Italiji«. Seveda pa so bili vmes še drugi stiki, tako pogovor s slovenskimi ljudmi v Mar del Plata, v mestu, ki je oddaljeno 400 km. od Buenos Airesa.

Kako so Vas rojaki sprejeli in kaj jih je najbolj zanimalo izvedeti od Vas?

Priznati moram, da je bilo razpoloženje povsod čudovito. Ljudje so se tako rekoč znova in znova morali prepričevati, da je zares prišel mednje slovenski pisatelj. Bilo je kar ganljivo, ni kaj. Posebno je bilo to čutiti pri primorskih in beneških ljudeh. In tam sem, žal, spet doživel, kako nesmiselna in naravnost pogubna je bila politična enosmernost v povojnih letih. Potrebni bodo zelo veliki napor, če bomo hoteli popraviti vsaj nekaj tega, kar je bilo skazenega. Posebno za izseljence, ki so šli iskati delo v tujino, bomo morali skrbeti, da jim bomo bližje, o njih pisali, jih, kolikor bo mogoče, obiskovali, posebno pa z modro državniško politiko bo morala zanje poskrbeti Slovenija.

Izseljenci namreč ne potrebujejo materialne, ampak moralno podporo, predvsem zadaj, ko je prišlo do odprave jugoslovanstva in z njim povezanega internacionalizma in se slovenska skupnost osamosvaja, tako da je konec zapostavljenosti.

Posebno nalogo bo pri tem imel predstavnik Slovenije, ki zdaj ne bo ločeval ljudi na desne, leve, sredinske itd., ampak se bo potrudil za uresničanje čisto novega sožitja.

Ste se morda na tem Vašem potovanju srečali tudi s kakim kulturnikom argentinske narodnosti?

Za srečanje z argentinskimi kulturnimi predstavniki bi bil potreben drugačen načrt obiska, tokrat pa je šlo, kot sem prej povedal, za tesnejši

stik s slovenskim življenjem. Vendar se mi je ponudila priložnost, da sem spoznal pisatelja mednarodnega ugleda Ernesta Sabata, ki je doživel prevod tudi v slovenščino. V zelo prišrčnem pogovoru se je zanimal za položaj slovenske narodne skupnosti, medtem ko se je lani javno zavzel za slovensko suverenost. Ker sem imel s sabo izvod francoskega prevoda »Nekropole«, sem mu ga poklonil, v zameno pa dobil izvod italijanskega prevoda njegove poglavitne knjige »Sobre heroes y tumbas« (O junakih in grobovih). Gre za izjemno delo, v ka-

terem je fantastika združena z iskanjem smisla in s kaskadnimi pretečnimi ozadji. Značilno je, da je bil kasneje Sabato predsednik komisije, ki je raziskovala zločine vojaške hunte.

V kratkem boste ponovno odpotovali — tokrat v Pariz. S kakšnim namenom?

V Pariz moram zaradi stikov, ki mi jih omogoča štipendija francoskega ministrstva za kulturo, hkrati gre tudi za srečanje z gospo, ki je prevedla Bevkovega »Čedermaca« in zdaj prevaja »Spopad s pomladjo«. Pa tudi v Bretanjo mi prijatelj vabi, da bi prikazal bretonskim ljudem razvoj, položaj, perspektive slovenske države in Slovencev nasploh...

(hj)

Novosti in zanimivosti Ljudskega radia iz Gorice

Ljudski radio je Krajevna radijska postaja v Gorici, ki oddaja v slovenščini vsak večer od 19.30 do 22. ure. Oddaje potekajo neprekinjeno že 14 let na UKV s frekvenco 97,5 MHz. V poletnem času je spored sestavljen pretežno iz glasbenih vložkov, jeseni pa postane bogatejši. V tem času vnesemo v tedenski program več govorjenih oddaj: predavanj, opazovanj, razmišljanj, ocen. Vsebinska je zelo pestra: od vere, kulture in politike do naravoslovja, zemljepisa in tehnike.

Letos poslušalce posebej opozarjamo na nekatere novosti in zanimivosti. Vsak četrtek bo ob 20.30 na sporedu »Tednik Ljudskega radia«, to bo razmišljanje o dogodkih in premikih v slovenskem prostoru. Komentar bo pripravljala Janez Povše. Ponovitev tednika bo ob nedeljah ob 19.30. Druga letošnja novost bo sodelovanje skupine Oder 90. Vsak petek ob 19.30 bo ekipa mladih, ki se ukvarja z gledalištem, obogatila svoje izkušnje in naše programe z oddajo »Radijski prizor«. Lani začeto sodelovanje Kluba izobražencev iz Nove Gorice se bo letos nadaljevalo ob sobotah ob 20.30 z naslovom »Sobotno razmišljanje«. Predavanja bodo odkrivala vprašanja, ki zadevajo človeka v sodobni družbi.

Tedenski program Ljudskega radia je naslednji:

Ponedeljek: 19.30 »Mikrofon je poslušal za vas«: magnetofonski posnet-

ki koncertov in drugih kulturnih dogodkov: 21.30 »Glasba country«.

Torek: 19.30 »Glasba ne pozna meja«: pregled sodobne lahke glasbe.

Sreda: 19.30 »Samotni pastir«: opazovanje sveta in ljudi, premisleki o duhu in kruhu; 21.30 »Glasbene novosti na Ljudskem radiu«.

Četrtek: 20.30 »Tednik Ljudskega radia«: komentar važnih dogodkov v slovenskem prostoru; v preostalem času oddaja »V živo je lepše«: uganke, nagradne igre in pogovori s poslušalci.

Petek: 19.30 »Radijski prizor«: gledališke izkušnje s skupino Oder 90; v preostalem času glasbena oddaja »Rock 2000«.

Sobota: 20.30 »Sobotno razmišljanje«: izzivi za človeka v sodobni družbi; 21.30 »Nekaj minut za duha«: premislek za praznični dan.

Nedelja: 19.30 »Tednik Ljudskega radia«: ponovitev; v preostalem času »Studio 1 HV«: oddaja z najnovejšo slovensko rock glasbo.

Vsak večer je tudi na sporedu oddaja »Kratke želje na UKV«, to je glasbena oddaja z željami, voščili in pozdravi poslušalcev.

* * *

V ponedeljek, 12. t.m., je Zveza italijanskih častnikov proglašila celodnevno stavko, da bi se tako pridružila protestom na vsedržavni ravni proti ukrepom Amatore vlade. V torek zato ni izšel noben časopis.

»VENETI« V ITALIJANŠČINI

Slovenska uspešnica, knjiga o Venetih — naših prednikih, ki so jo napisali J. Šavli, M. Bor in I. Tomažič, je pravkar izšla v italijanski izdaji z naslovom

I Veneti, progenitori dell'uomo europeo

Poleg že znane in toliko sporne problematike odpira knjiga italijanskemu občinstvu povsem nov pogled na slovenski narod, njegovo zgodovino in kulturo, ustvarjajoč na ta način novo podlago za sožitje in sodelovanje med pripadniki slovenskega in italijanskega jezika na območju med Alpami in Jadranom.

Predstavitev italijanske izdaje bo 23. oktobra ob 19.30 v Trstu, dvorana kavarne San Marco, ulica Battisti 18.

Pismo uredništvu

LISTJE

Ugleden ljubljanski časnikar me je v septembru opozoril, da me mislijo Tržačani kamnati. Potolažil sem ga, da imajo za to vse pogoje, saj je Kras bogat s kamenjem, samo naj mi prej povedo, da pravočasno zaprem okna, da mi ne pobijejo stekel, kajti vremenoslavci napovedujejo mrzlo zimo in tudi burjo.

Vestno sem prebiral vse, kar v Trstu izide, in celo naročil, da so še drugi sledili, da ja ne bi kaj izpustil, pa ni bilo nič. 10. oktobra me v Gorici sreča knjižničarka in začne: »Na Vas sem pa jezna!« A, lepo, ji odgovorim. »Kaj sem Vam pa naredil«, jo vprašam. Ona pa: »Vsak dan pride kdo in zahteva Novi list.« Oprostite, ampak jaz nisem Novi list. Ne Vi, pravi, pač pa Vaše zapise, zlasti jih zanima tisti, ki ga je zagrešil neki Pajk in so vas okrtali v Mladiki. Posloviva se in takoj vem, zakaj nisem dobil zadnje Mladike. Poiščem jo v knjižnici in preberem. Na vse skupaj se poživim in me ne zanima več...

Imam pa izredni privilegij, ki ga nima vsakdo. Vsak dan grem dvakrat mimo večnega bivališča mojega sobrata prof. Dragotina Butkoviča. Zadnje čase redno doživljam med Rupo in Pečjo magični spomin. Bilo je slabo leto pred njegovo smrtjo. Po neki konferenci sva jo mahnila na goriški grad in tam modrovala. »Vidite, mi je pripovedoval, v našem malem prostorčku so se vedno našli nekateri, ki imajo za svoje poslanstvo tudi to, da se zaganjajo v druge... Pred tolilikimi leti je bil takšna žrtev gospod Rijavec, potem so imeli nekega rdečega dekana v Sovodnjah, potem ne vem več koga..., mene tudi niso pustili pri miru, dokler me niso proglasili, da sem malo živjen... potem bo prišel na vrsto še kdo..., to je njihov šport!«

Zapis v Mladiki me zelo zaskrblja. Način, kako se pristopa k nekemu problemu, ima tipično drobnjarsko taktiko. Iz celote se iztrga stavek ali celo posamezna beseda, to se po svoje obrne, razlaga in komentira. Vse skupaj ima samo en namen: »Čim prej in na najhitrejši način onesposobiti grešnega kozla!« To taktiko smo poznali pri UDBOVSKIH zasliševanjih in je vsa desetletja dobro cvetela v bivšem domovinskem režimu, ko so nas zasliševali varuhi tedanjega reda. Zdi se, da je ostala samo še v našem ljubem zamejstvu. To je taktika tipičnih voluharjev, ki rijejo, spodjedajo, ustvarjajo razprtije in onesposobijo vse tisto, ki jim ni po volji, ali vse tiste, ki so jih dobili na piko. Sami pa vedno ostanejo ob teh dejanjih neomadeževani, saj se niso nikjer podpisali. Kdo ve zanje in kdo jim kaj more? Podobni so zajcu, ki je v vrtu glodal korenje. Ko pa zasliši, da prihaja gospodinja po petršilj, jo urno ucvre na sosedovo njivo in se skrije pod zelnato glavo.

Malo kdaj je bil naš ljubi slovenski narod tako skregan kot je danes v svobodni demokratični domovini Sloveniji. Prav zato se na žalost izve marsikaj tudi o našem zamejskem polpreteklem obdobju. Koliko bede in hinavščine se sedaj odkriva pri nekaterih, ki smo jih vedno imeli za vzornike poštenja in pravičnosti. Velikokrat me je sram, ko to poslušam. Koliko majhnosti, nevzgojenosti, osebnega egoizma in hinavščine zmoremo, za osebne koristi... Kako je vse to daleč od kulturnih, narodnostnih in celo verskih idealov, ki so tolikokrat visokodoneče opevani...

Kljub vsemu je zame dobro, da se član kar v Mladiki ni podpisal. V kolikor bi ga poznal, bi ga povabil na pečeni kostanj in črno vino. To bi lahko naredil tudi z urednikom Mladike, pa ne bom, ker se bojim, da bi tako kaj preveč izvedel, saj še vedno velja: »In vino veritas!«

Ambrož Kodelja

Pričevanje o slovenstvu in Slovencih v Trstu

Če boste kupili ljubko knjižico z naslovom »Posebno sporočilo Josipa Godine-Verdelskega, Za njegove domačince«, boste takoj opazili, da gre za veren posnetek stare knjige, ki je izšla že pred zelo veliko leti, saj jo je Verdelski izdal pri založbi Amati v Trstu leta 1879. Gre seveda za tako imenovani anastatični ponatis knjige, ki jo je izdal in založil Marijin dom pri Svetem Ivanu v Trstu pred nekaj meseci v petsto izvodih. Delo doslej ni naletelo na pozornost, ki bi jo zaslužilo. Zraven knjige v slovenščini dobite še majhno publikacijo v italijanščini, ki je nekaka obnova življenjepisa.

Gre namreč za neke vrste življenjepisa, avtobiografijo, ki jo je Verdelski napisal za potomce. Sedanji izdaji je uvod prispeval prof. Boris Pahor, ki pravi, da ne bo nikdar nehal dovolj opozarjati na važnost in pomen Josipa Godine-Verdelskega, na katerega pa je danes žal večina ljudi že pozabila. Zato je toliko bolj prav in lepo, da sedaj izdajajo njegovo knjigo. Knjiga je namreč zelo lepa slika tedanjega časa in tudi opis slovenskih razmer v prejšnjem stoletju. Poleg tega je potrebno tu vsaj omeniti veličanske zasluge, ki jih je imel Josip Godina-Verdelski za slovensko stvar na našem ozemlju, saj je že 1866. leta začel izdajati prvi slovenski časopis Ilirski Primorjan in še isto leto tudi časnik Tržaški Ljudomil. Josipa Godina lahko torej upravičeno imamo za prvega časnikarja na naših tleh, saj je sodeloval tudi z Novicami, s časnikom Naprej, v Slovincu in še mnogih drugih takratnih časnikih.

Knjigo pa je vredno prebrati tudi zato, da malce поблиže spoznamo tega vihravega človeka, ki je bil rojen pri Svetem Ivanu na Vrde ali Vrdelici, kamor se je na starost tudi vrnil.

Knjiga je nosila naslov »Življenje Josipa Godine Verdelskega« s pod-

naslovom, ki se je glasil takole: »Opisal on sam leta 1879 s pristavkom raznih stranskih rečij za razdelitev mej domačince po njegovi smrti.« Knjiga je bila opremljena s podobo zgoraj imenovanega. Knjigo, ki jo je sedaj izdal Marijin dom, je vredno prebrati predvsem zaradi jezika, ki je tekoč in tudi kvaliteta fotostatičnih posnetkov je zelo dobra in ne utruja pri branju, kar je zelo važno, saj drugače razne stare katekizme in podobne knjige kaj kmalu odložimo, ker nas pač preveč utrujajo. Sedanja izdaja je tudi opremljena s fotografijami, ki govorijo o svetu, ki ga več ni, o Trstu, predelu Trsta, ki je odšel v zgodovino, kot pač vse, kar je človeškega. Prav zato je knjiga Josipa Godine Verdelskega zelo zanimivo branje, ker nam v bistvu opiše življenje v prejšnjem stoletju in tudi taka imena, kot je Čop, pri katerem se je Verdelski tudi učil; njegovo dijaško življenje je bilo namreč zelo pestro, tako, kakršnih danes več ni in prav zato toliko bolj zanimivo.

Seveda je knjiga tudi pričevanje o slovenstvu in Slovencih v Trstu, na žalost eden redkih, ki so ostali tudi potomcem. Zato je vredno knjigo imeti in vsaj prebrati nekaj poglavij. Posebno zaradi slovenščine jo berite, kajti videli boste, kako se bodo vaši potomci nasmehnilo vaši slovenščini, tako kot se boste vi včasih, ko boste prebrali knjigo o življenju Verdelskega. Poleg tega pa se boste tudi zavedli, da je zelo veliko bilo vloženega v nego slovenščine in je zato prava sramota, če se sedaj to opušta in govori neko spakedsranščino, polno italijanskih izrazov. Knjiga priča o slovenstvu, ki nam ga v Trstu nekateri tako radi osporavajo, o življenju, v katerem so tudi naši ljudje imeli svojo vlogo.

J.P.

Zdravnik svetuje

Gripa

Predvsem pozimi in spomladi napadajo dihalne poti virusi, ki povzročajo gripo. Infekcija se prenaša s kapljicami sluzi, ki jih okužene osebe izločajo okoli sebe ko kašljajo, kihajo in govorijo. Virusi se prenašajo tudi z dotikom okuženih predmetov kot so npr. kljuke v javnih prostorih, sedeži v avtobusih itd. Od enega do treh dni po okužbi ima bolnik značilna znamenja. To so vročina, bolečine v sklepih, glavobol, bolečine v križu, splošna pobotost. Kašelj je suh, žrelo in sapnik sta vnetja in pečeta. To stanje traja nekaj dni. Protivirusne terapije ni.

Dr. EDI KOŠUTA

Zdravimo le najbolj nadležna in nevarna znamenja, kajti samoočrambni sistem našega telesa premaga virus. Žal so pogosti zapleti. Gripa ošibi obrambo dihal in celega organizma, zato pogosto takoj po gripi nastopijo infekcije z bacili. Za ostarele osebe, srčne bolnike, bolnike s kroničnimi vnetji dihal (astmatiki, kadilci...) so lahko ti zapleti zelo težki ali celo usodni. Prav zato je po gripi važno primerno okrevanje.

Gripo preprečimo tako, da se cepimo sedaj, ko še ni epidemije. Cepitev ponovimo čez en mesec. Vsekakor priporočam cepitev ljudem, ki imajo več kot 60 let, diabetikom, srčnim bolnikom, bolnikom s kroničnim vnetjem dihal. Učinek cepiva traja približno šest mesecev. Važno je tudi se izogibati ljudem, ki kihajo in kašljajo. Z ljudmi, ki imajo gripo, govorimo iz primerne razdalje in vsekakor nam ne smejo govoriti v obraz. Bolniki z gripo bi morali ostati doma in počivati. Če to ni mogoče, je bolje, da delajo sami v sobi ali nosijo takoimenovano kirurško masko, ki prekrije nos in usta ter na ta način prepreči izločanje okuženih kapljic sluzi v okolje. To je na Japonskem že ustaljena praksa. Pri nas se bi temu verjetno smejali. Tudi Japonci se smejejo, ker vidijo, da na ta način zelo omejijo širjenje bolezni. Če je le mogoče, se je treba izogibati prenatrpanih javnih prevozov, v katerih je preveč ljudi. Če ste se dotikali predmetov, ki so verjetno okuženi, si umijte roke. Primerno je tudi okrepiti obrambo dihal tako, da zaužijete dovolj sadja in zelenjave, ki so bogate z vitamini, omejite kajenje in ne hodite po mestu, ko je največ prometa in je zrak zelo onesnažen. Bolje bo tudi, če boste pazili, da se ne premrazite.

Občni zbor tržaških skavtov

V nedeljo, 11. t.m., je bil v Finžgarjevem domu na Opčinah redni vsakoletni občni zbor tržaškega dela Slovenske zamejske skavtske organizacije, ki je bil izrazito delovne narave. V dopoldanskem delu so bila poročila in diskusija, popoldne pa so prisotni obravnavali problematiko tretje starostne veje — roverjev in popotnic. V celoti je bilo nato potrjeno dosedanje vodstvo.

(foto M. Magajna)

S poprasto Nicolajevo parodijo v novo sezono SSG

Hamlet v pikantni omaki

V petek, 9. oktobra, se je na odrskih deskah tržaškega Kulturnega doma odvijal gledališki »dogodek«. Igralski ansambel SSG je v režiji Žarka Petana odigral prvo premiero letošnje sezone, komedijo »Hamlet v pikantni omaki«, ob prisotnosti samega avtorja, sodobnega italijanskega komediografa Alda Nicolaja.

Namesto lanskega mariborskega »Hamleta« v spektakularni režiji Tomaža Pandurja, ki bi bil moral skleniti sezono, a je zaradi težav v zvezi z varnostnimi predpisi odpadel, si torej letos tržaško občinstvo lahko ogleda drugačno, to je Nicolajevo preinterpretacijo iste velike Shakespeareove tragedije.

Tak ali drugačen gledališki »Hamlet« je lahko znanilec nekih konkretnih razmer, dvomov in bojazni. Nad SSG se namreč že leta zgrinjajo hamletovski dvomi, ali bo moglo brez zapletov izpeljati načrtovano vsakoletno sezono. Težave pa so letos še večje, saj je finančni zakon za leto '93 vidno oklestil prispevek za italijansko gledališko dejavnost sploh.

Tudi in predvsem to dejstvo je, kot pravi Miroslav Košuta v spremni besedi gledališkega lista, narekovalo izbiri, da se sezona začne z delom, ki je izvedljivo samo z domačimi igralci in, v sili, tudi na kakem manjšem odru.

Parodija Alda Nicolaja, zvarjena v kotlu italijanske radožive in popraste duhovitosti, je zaživela v dišečem (včasih začinjenem) prevodu Aceta Mermolje (ob redakciji prevoda in lektorstvu Jožeta Faganela). Režiser Žarko Petan je igri dodal priokus življenjskosti. S podkrepitvijo barvite scenografije Marjana Kra-

Prve premiere v SSG se je udeležil tudi sam avtor dela Aldo Nicolaj. Na sliki ga vidimo z režiserjem Žarkom Petanom (levo) in ravnateljem gledališča Miroslavom Košuto (desno) (foto D. Križmančič)

vosa in z renesančno bogatimi kostumi Marije Vidau je izpostavil groteskno vizijo človekove majhnosti. Blišč in beda človekove eksistence se namreč ne razkrivata s Hamletovega (kraljevskega) zornega kota, marveč s kuharjevega (ljudskega).

Kajti središče dogajanja je kuhinja: v njej kraljuje domiselni kuhar Froggy, ki dan na dan zadovoljuje angleško kraljevsko družino — z izbranimi jedmi, z umetelno pripravljeno hrano. V njegovo kuharsko delavnico se zatekajo in se v njej izpovedujejo plemeniti, a človeško malenkostni liki: kralj Klavdij (A. Rustja), kraljica (B. Bratuževa), kraljevič Hamlet (A. Svete), eterična Ofelija (M. Blagovičeva), dobrodušni Laert (S. Colja), strastni Horatio (V. Jurc), teatralni Helios (G. Lešnjak). Ne do-

življajo velikih tragedij, ampak so bolj fiziološko in biološko pogojena bitja, odvisna od Froggyjeve hrane, ki se predajajo burnemu ljubezenskemu čustvovanju ali drugim strastem. Na posled pa skorajda vsi ti imenitnejši umrejo ali propadejo (kot pri Shakespeareu), toda življenjsko trezni in preprosti človek ostane. Ostanjejo kuhar (A. Petje), njegova žena Cathy (L. Kozlovičeva), njuna hčerka Inge (M. Blagovičeva), kuharjev pomočnik Breck (A. Milič). Kolo zgodovine se vrta dalje. Življenje je tragikomedija, razpeta med ljubezen in smrt.

V Nicolajevi parafrazi se prepletajo suverena vloga dvornega kuharja ter vloge in vlogice kraljevske družine. Froggyjeva domiselnost in Heliosovo teatralično poziranje in posnemanje, kulinarike in gledališče. Osnova je

vsekakor Shakespeareov teater in že znana fabula, skozi originalne ali parafrazirane citate pa se razkrivajo namigi na sodobno problematiko (psihološko, shujševalne diete, obremenjenost otrok in mater, položaj gledališnikov).

Predstavo so sooblikovali Franko Korošec (stražar), Lado Jakša (glasba), Lojzka Žerbin (gib), Andrej Zajec ml. (sabljanje).

Gledališki pladenj, nekakšna *satura lanx* raznolikih sestavin, ponuja Hamleta v pikantni omaki. Mnogim bo všeč, nekateri sladokusci pa bi raje kaj manj začinjenega, nežnejšega okusa. Letošnji repertoar bo zagotovo ponudil tudi kaj takega.

Majda Artač Sturman

V DRUŠTVU SLOVENSKEGA IZOBRAŽENCEV v Trstu bo ponedeljkov večer 19. oktobra posvečen 200-letnici smrti vipavskega baročnega slikarja Antona Cebeja. O njegovem delu bo s pomočjo diapozitivov predaval umetnostni zgodovinar Ferdo Šerbelj iz Narodne galerije v Ljubljani. Začetek ob 20.30.

DSI tudi obvešča člane in prijatelje, da prireja v nedeljo, 25. oktobra, obisk pri katoliških izobražencih v Ljubljani.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Ambrož Kodelja Odkritje ali osvojitev?

14. oktober 1492

Ta dan je Krištof Kolumb odkril Ameriko. — Stari celini je odprl vrata v novi svet... Takšni in podobni napisi se zvrščajo po naših mestih, zlasti tam, kjer so razstave, ki hočejo, upravičeno ali neupravičeno, prikazati, da so tudi oni soudeleženi pri tej obletnici. V Italiji vozijo šolarje v Genovo, v Nemčiji v Nürnberg, v Franciji v Marseil in še bi lahko našteval.

Nalašč sem izpustil Špance, ker so ti poleg razstav pripravili tudi znanstvene posvete na vseh mogočih nivojih, od strogo zgodovinsko znanstvenih pa vse tja do likovnih, literarnih in celo veliko razstavo lutk, ki naj bi ponazarjale odkritje Amerike...

Kmalu potem, ko se je na beneškem Lidu končal filmski bienale in so se Benečani otresli zlatega leva, so se zgodovinarji, ki proučujejo obdobje odkritja Amerike, zbrali v Madridu. Ni bil to neki visoki znanstveni simpozij, pač pa bolj prijateljsko kramljanje z naslovom: »Kolumbovo barbarstvo«. Sreča ali smola je hotela, da sem delček tega zanimivega srečanja poslušal na kaseti in to zopet prav na beneškem Lidu. Pozorno in z veliko mero potrpljenja sem vlekel na uho, kaj vse so o Kolumbovem barbarstvu privlekli na dan. V beneškem babilonu jezikov in kultur sem se tistega dne počutil res neobglen.

Ob 400-letnici odkritja Amerike je tedanji papež Leon XIII., mož, ki ga zgodovina Cerkev priznava za treznega papeža, zapisal: »Častivrednemu Kolumbu, ki je razširjal evangelij, kazal pot in je med nešteti v temi tavajočimi ljudstvi širil nauk o pravem Bogu in jih

pridobil za Kristusa...« Te besede danes modremu papežu niso v velik ponos. Danes svet gleda na Kolumbovo obdobje drugače. (Če pa gleda še kdo tako, kot je gledal čas ob Leonu XIII., pa je njegova stvar!)

Oglejmo si nekaj podatkov, ki so sicer poznani, a naj jih vseeno osvežimo. Haiti so imeli leta 1492 nad milijon prebivalcev. Leta 1522 pa samo še okrog 16.000. Ob uporih domorodcev leta 1495 pa so te popolnoma iztrebili, oziroma odgnali v suženjstvo. Ni potreben komentar o obnašanju in grozodejstvih, ki so jih delali vojaki...

Kolumbovo poročilo španskemu kralju iz leta 1547 je še ohranjeno. V njem med drugim piše: »Ti ljudje so tako mirni in poslušni, da nikjer na svetu ni boljšega ljudstva. Ljubijo svojega bližnjega kot sami sebe...« Prav to leto so bili prebivalci otoka Guanahani popolnoma iztrebljeni; na njem ni bilo več nobenega domorodca.

Tudi Mehiko je doletela žalostna usoda. Leta 1519 je španski osvajalec Hernan Cortez prišel na to ozemlje. Prestolnica Aztekov mesto Tenochtitland je bilo veliko kot sedanji Pariz. Pri prvem navalu na mesto so poklali nad 40.000 Aztekov. Prva štiri leta zasedbe je umrlo več kot 8 milijonov Aztekov in leta 1600 jih je bilo samo še slab milijon. Tako je stara Mehika postala nova Španija.

Urejeno državo starih Inkov je sestavljalo nad 500 narodnih skupin. Država je merila 900.000 kvadratnih kilometrov in je obsegala današnji Ekvador, Peru, Bolivijo, del Čila in Argentine. Imeli so nad 6000 kilometrov cest. Poznali so celo poštni sistem. Dobro je bil razvit namakalni sistem in izkopanine dokazujejo o visoki arhitekturi. Inki so postali žrtev znanega španskega nepismenega svinjskega pastirja Francisca Pizarra. Španci so mu leta 1532 dali nalogo, da inkovsko kraljestvo prisvoji Španiji. Kako je potekalo to osvajanje, je lepo nakazano na veliki sliki v Madridu. Pizarro se sreča z neoboroženim inkov-

Bomo še subjekt?

da bi Slovenska skupnost kot doslej izvolila svojega predstavnika v deželni svet, razen če ne bo izredno povečala svojih glasov ali pa se povezala s kako večjo stranko. Na dlani je, da smo priča hudemu napadu na samostojno politično nastopanje Slovencev v Italiji. Toda nov deželni volilni zakon dejansko hudo otežkoča volilni uspeh tudi Slovincem v vsedravnih političnih strankah.

Kot podrobneje poročamo na drugem mestu, je vsa ta kočljiva problematika bila v središču pozornosti na posvetu, ki ga je priredila Slovenska skupnost v nedeljo, 11. t.m., v Kobjeglavi. Na posvetu je seveda tekla tudi beseda o tem, kako naj Slovenci odgovorimo na ta hud odziv. Na dlani je, da je treba reševati iskati v večji politični enotnosti in odločnosti. Ta enakost bi morala priti do izraza že na deželnih volitvah, ki bodo junija prihodnjega leta. Z večjo odločnostjo pa bi Slovenci morali postavljati že takoj vse svoje odprte probleme in še zlasti problem zajamčene zastopstva tako na krajevnih kot na vsedravnih in predvsem na mednarodni ravni. Zavedati se moramo, da gre za to, ali bomo Slovenci v Italiji lahko še nastopali kot politični subjekt.

Galerija Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki odpira v petek, 16. oktobra, ob 17. uri v Kostanjeviškem gradu stalno razstavo kiparja Franceta Goršeta in slikarja domačina Jožeta Gorjupa. Na otvoritvi bo slavnostni govornik prof. Jože Kastelic, peli pa bodo ljubljanski madrigalisti pod vodstvom Matjaža Ščeka.

Predvolilna mrzlica v Sloveniji

◆◆◆◆◆

stavlja tudi vprašanja. Tekmeci v stranki krščanskih demokratov so trije, njihov vrstni red pa je bil do ponedeljka zvečer, ko se je zaključila sedma konvencija v Novi Gorici, naslednji: vodstvo je še nekoliko povečal Ivan Bizjak, sledi mu dr. Andrej Capuder, tretji pa je Ivan Oman. Kar zadeva volitve v državni zbor in državni svet, je sedaj čas evidentiranja kandidatov, liste kandidatov pa morajo biti vložene do sredine novembra. V državni svet bodo volitve potekale po sistemu volilnih okrajev, a bodo mandate podeljevali proporcionalno v sorazmerju z volilnim uspehom. Na volitvah v to zbornico bodo stranke v glavnem nastopale vsaka zase in ni na vidiku tesnejših volilnih koalicij, te pa bodo potrebne pri volitvah v državni svet, kjer predvidevajo volilne povezave v okviru sedanjih vladnih strank in na drugi strani tudi opozicije. S tem v zvezi je pomemben dogovor, sprejet med opozicijskimi strankami prejšnji teden, ki le-te obvezuje k medsebojnemu nenapadanju, v primeru volilne zmage bodo postavile vlado, če pa ne bodo dosegle praga 50 odstotkov bodo v to koalicijo skušale pritegniti še katero drugo stranko, ki bo pristala na njihov program.

Slovenski parlament v sedanjosti sestavi se otepa s stalno nesklepnostjo in ostrimi konfrontacijami, zato je vprašanje, če bo do 6. decembra letos, ko so razpisane volitve, sploh še sprejel kakšen pomembnejši zakon. Zdi se, da je eden glavnih vzrokov te blokade in razhajanj med vladnimi in opo-

zicijskimi strankami prav zakon o privatizaciji, ki žal še ni bil sprejet, kar pa na tistem ustreza tistim krogom, ki to prehodno obdobje izkoriščajo za divje privatizacije in si na prelahak način prilastijo doseganje družbeno premoženje.

V četrtek, 8. t.m., je bil na tržaški pomorski postaji dvodnevni posvet na temo: »Evropska integracija in prostorske politike na pragu leta 1993. Srečanje je priredila komisija za urejanje prostora in varstvo okolja Delovne skupnosti Alpe Jadran ob koncu dvoletnega predsedovanja skupnosti dežele Furlanije-Juljske krajine.

Italija v objemu...

◆◆◆◆◆

velike spremembe v političnem življenju, čeprav je jasno, da si demokracije ne smemo niti predstavljati brez strank. Te pa morajo ohraniti svojo prvenstveno vlogo in nalogo: biti instrument, preko katerega prihaja do izraza volja ljudstva in s pomočjo katerega ljudstvo sodeluje pri oblikovanju glavnih smernic političnega, gospodarskega in družbenega življenja v državi.

V Prebenegu so v soboto, 10. oktobra, proslavili 20. obletnico odkritja vaškega spomenika padlim. Prireditelji so to priložnost proslavili z bogatim kulturnim sporedom.

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik. Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat. je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

skim kraljem Atahullpom, v spremstvu patra Vincenta de Valverda. Po pogovorih je menih na zahtevo osvajačca Pizzarra zahteval, naj počasti Sveto pismo. Inkovski kralj je knjigo vzel, jo gledal in dal na uho, verjetno je mislil, da bo kaj slišal. Nato jo je spustil na tla. Španci so to dejanje smatrali za nemoralno. Zgodovinski viri poročajo, da je pater Valverda zakričal: »Smrt nevernikom!« Še isti dan so Španci pobili 12.000 Inkov. Kralja Atahullpo pa obsodili na sežig. Vendar so se nekaj skesali in so ga potem samo zadavili. Leta 1533 je bilo popolnoma porušeno mesto Curzco, prestolnica Inkov. Mesto so sežgali, tempeljske device so vojaki posilili in poklali, preživeli Inke pa odplejali v sužnost.

V našem okolju se ne govori veliko o odkritju Amerike. Drugje pa je drugače. Nemški časopisi so se do poletja naravnost podivjano vrgli na besedno vojno. Ali obhajamo odkritje ali osvojitve Amerike? Odkritje je tedaj, ko to, kar odkrijemo, tudi ohranimo. Osvojitev pa je vsaj v vojaški terminologiji dejanje, ko se zasede neko ozemlje, lahko tudi kar si osvoji zaseženo ali pa barbarsko uniči... Zvrstile so se dolge razprave. Med drugimi zahteve, naj bi se sodobna civilizirana Evropa opravičila za vsa tista zgodovinska, ki so jih počeli osvajači. Predlagali so celo, da bi posamezne škofije organizirale dneve sprave in spokornosti. Šele poletna vročina je to temo utišala in jo bodo, kot kaže, izkopali na dan sedaj jeseni.

V kolikor smo pravični — in v zgodovini je zelo težko biti pravičen in objektiven — umiranja in razdejanja ne smemo iskati samo pri Kolumbu in odkritju Amerike. Tudi danes se lahko upravičeno sprašujemo, kaj je z odnosi med evropskimi narodi? Če, recimo, slovenski goriški odbornik v Gorici pozdravi med sejo v slovenščini in doživi revolt, potem se ne smemo čuditi barbarstvu v Kolumbovem ča-

su. Lahko pripišem, da je bila Gorica pred 500 leti manj narodnostno nestrpna — neglede s katere strani — kot je danes v civilizirani državi.

Neprijetna je bila zamolčana novica. Ob obisku Peruja Papeža Janeza Pavla II. so vsi tamkajšnji dnevniki prinesli odprto pismo, za katerega je papež na žalost izvedel pozneje, davno po obisku. V tem odprtem pismu med drugim piše: »Mi Indijanci od Andov in iz Amerike smo sklenili, da Vaši svetosti papežu Janezu Pavlu II. vrnemo Sveto pismo, saj nam v petih stoletjih ni prineslo ne ljubezni, ne pravičnosti in ne miru...« Huda resnica, ki zopet ni popolna. Cerkev se je vedno vsaj delno trudila, da bi tako ali drugače premostila težave in nevzdržne razmere, ki so nastale na ozemlju Južne Amerike. Kot kaže, se je na žalost del vodstva krajevne Cerkve »ulovil v obstoječi politično gospodarski mehanizem« in iz tega ustroja ni izhoda. To znova dokazujejo tisti misijonski škofje, ki so po poreklu iz nemško govoreče Evrope.

Zapazi se pomen teologije osvoboditve, ki je nezaželjena in jo na silo odstranjujejo iz tamkajšnje Cerkve. Kajti niti Cerkev niti družba nista homogeni tvorbi, ampak kraj različnih tendenc, interesov in konfliktov. Zato, kot vsak družbeno in cerkveno odgovoren človek, je tudi teolog Boff zavzel neko svoje odgovorno mesto, saj je to objektivna in odgovorna danost, do katere ima pravico vsak posameznik.

Na koncu bi rad pripomnil: »V čem je sedanjosti svet bolj human od sveta pred 500 leti!« V razdobju zadnjih dveh desetletij je na svetu za lakoto umrlo 150 milijonov ljudi. Prav tako še ni videti konca bosansko hercegovskemu klanju. Povsod so v ozadju neki interesi, kot ob odkritju Amerike. Ali obhajamo odkritje ali osvojitve Amerike, to pravzaprav nima bistvenega pomena, če tudi sami ne spoznamo, da je svet v marsičem ostal podoben svetu za časa Kolumba.